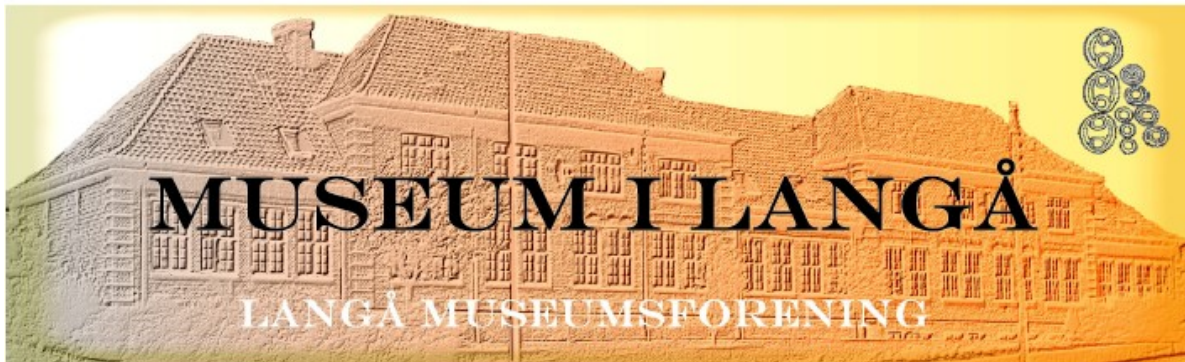

Juni 2021

Kulturhuset, Bredgade 4, 8870 Langå.

Postadresse: Poul Lund Pedersen, Parkvej 11, 8870 Langå.

Museets hjemmeside: www.museumilangaa.dk

Mailadresse.: pouloglilli@gmail.com

eller roarlesen@mail.dk

Kontakt: Poul Lund Pedersen tlf. 30307276

eller Roar Skov Olesen tlf. 21440296

Åbningstider:

Mandage i lige uger fra kl. 13.00 til 15.30

Torsdage i alle uger fra kl. 14.30 til 17.30

Du er altid velkommen til at kigge ind.

Kære medlemmer af Langå Museumsforening.

Det er nogen tid siden, vi sidst har sendt et medlemsblad ud. Som alle ved, har COVID 19 sat en stopper for mange ting, også vores aktiviteter har været ramt.

Randers Kommune besluttede på et tidspunkt helt at lukke Kulturhuset for aktiviteter, hvilket betød, at vi og de øvrige brugere af huset var forment adgang til deres lokaler. Det betød også, at vi ikke kunne samle materiale og billeder til medlemsbladet, og som følge deraf kunne vi heller ikke sende et blad ud.

Vi er nu så småt i gang igen med de restriktioner, der gælder, men som bliver mindre og mere lempelige dag for dag i øjeblikket.

Vores generalforsamlinger har vi også måttet udsætte. Normalt afholdes generalforsamlingen i april måned, men måtte aflyses både i 2020 og 2021. Vi håber dog, at situationen vil tillade, at vi kan afholde generalforsamlingen for 2021 i løbet af sommeren. Så snart vi er sikre på at kunne overholde reglerne for antal forsamlede, coronatest, mundbind og afstand, vil der blive sendt indkaldelser ud.

Selvom der har været noget mindre aktivitet det seneste år, har vi stadig modtaget nye spændende genstande til udstillingen, som vi vil vende tilbage til på de næste sider.

Vi håber snart at se jer alle igen.

Kontingent for 2021.

På trods af nedlukningen i 2020 fik vi sendt opkrævninger ud på kontingent i april måned. Eftersom vi mere eller mindre har været lukket siden, har vi heller ikke brugt ret mange penge. De eneste løbende udgifter, der har været i den periode, har været til vores internet. Ellers går de fleste af kontingentkronerne til den daglige drift, der mest omfatter fornyelse af inventar, udsendelser af medlemsblade og kaffe til de frivillige, der møder op. Disse aktiviteter har det jo været småt med det sidste års tid.

Vi har derfor i bestyrelsen besluttet, at vi i 2021 ikke vil opkræve kontingent. Vores økonomi er god, og i og med at vi ikke har brugt ret mange penge i det forløbne år, er der ikke et behov, og medlemmerne har ikke fået meget for deres kontingent.

Vi har også talt om, at det er ved at være dyrt at betale et girokort i banken. En del af vores medlemmer er lidt oppe i alderen og har måske ikke netbank og er uden mulighed for at overføre elektronisk. Hvis der er nogle lokale medlemmer, der har den slags problemer, er man velkomne til at kontakte os i bestyrelsen, og vi kommer gerne forbi og hjælper med at løse problemet.

Det er naturligvis vores håb, at vores medlemmer fortsat støtter op om vores museum både økonomisk, men også ved at kigge forbi og se, hvad der sker.

Vi har været rundt med støvekluden, gardinerne er vasket, og der er håndsprit, så man kan roligt kigge forbi.

Det usamlede komfur, der foreløbigt står i kælderen, men snart vil erstatte det, vi har i udstillingen. Komfuret er fremstillet mellem 1898 og 1934.

Vi har fået "nyt" komfur. For en del år siden fik vi et brændekomfur i støbejern, som vi mener kan stamme fra Langå Jernstøberi, og som står i udstillingen. Vi har dog aldrig været helt sikre, da der ikke er noget mærke eller tekst på komfuret.

Nu har vi fået et nyt, og her er der ingen tvivl, som man kan se på billederne, at det kommer det fra I. C. Johansen, som stiftede Langå Jernstøberi i 1898.

Her er ingen tvivl.

Selvom det komfur, vi haft længe, er fint og tidstypisk, har ting, som vi er sikre på er lokalt fremstillet altid en særlig interesse. Komfuret på billedet har stået i køkkenet i et hus på Lohmansgade og er med sikkerhed fremstillet i Langå. Den slags komfurer har der sikkert været i de fleste huse i byen, men det er sjældent at finde et. En af grundene er, at man kunne få en slags "skrotningspræmie" for komfurer, kakkellovne og andet af den slags, ved at aflevere det på Jernstøberiet, hvor det blev genanvendt, og man fik en skilling for metallet. Der var heller ingen genbrugspladser, og så var transporten ikke så lang for de fleste, som kun havde en trækvogn e.l., og Jernstøberiet var jo beliggende lige midt i byen, hvor Centrumgården ligger i dag.

Egnsarkivet har hjulpet med nogle oplysninger omkring Langå Jernstøberi og Maskinfabrik, der blev startet i 1898 af I. C. Johansen, der kom fra Skive. Hans søn overtog med tiden fabrikken, der efter datidens forhold var en stor virksomhed.

Oftede gjorde tiderne, at det var småt med ordrer, og virksomheden var flere gange ved at gå konkurs.

I 1934 blev jernstøberiet solgt til R. Nielsen fra Varde Stålværk, som drev det til 1946, hvor sønnen Svend Erik Nielsen overtog virksomheden, der i perioder beskæftigede op til 50 mand.

Jernstøberiet fremstillede alle former for jernstøbegods og maskingods, såsom centralvarmekedler og pengeskabsdøre.

Hen imod slutningen i 1968 var bygningerne nedslidte. Der manglede glas i mange vinduer, så om vinteren var der bidende koldt med undtagelse af en ugentlig dag, hvor man støbte. Da var der så til gengæld ulideligt varmt. Det meste af ugen gik med at gøre klar til støbningen, som foregik vistnok om torsdagen, inden da skulle der fremstilles forme til det, der skulle støbes. Der var beskæftiget "formere", der lavede formene, og der var et "kernemageri", hvor støbekerner til formene blev opbygget i noget særligt selvhærdende sand, ligesom man ser i en sandkasse, hvor børn leger. Emnerne til det, der skulle forme det endelige produkt, blev presset ned i sandet, hvorved der opstod et hulrum, hvor det smeltede metal blev hældt i og hærkede.

På den ugentlige støbning blev der fyret op i den store skorsten og smeltet jern, som blev varmet op til 1400 grader, inden det så blev hældt i de forme, der var gjort klar. Det var tungt og snavset arbejde. Mændene, der udførte arbejdet, så ud som de fyrbødere, der skovlede kul på de gamle damplokomotiver.

Efterfølgende blev de støbte produkter, rensset, slebet og klargjort, inden de blev leveret til kunderne.

I 1968, var det endegyldigt slut med Jernstøberiet og de 32 mand, der da var beskæftiget, stod uden arbejde.

På et tidspunkt havde man også nogle Tyrkiske gæstearbejdere ansat på Jernstøberiet, det har måske været nogle af de første "fremmedarbejdere" i landet

Efter Jernstøberiet lukkede i 1968, stod bygningerne tomme i en periode, hvorefter der startede en ny virksomhed. Det var Tage Nielsen der drev en familievirksomhed, med opbygning af lastbiler. Man reparerede og fremstillede undervogne og lad til lastbiler.

Dette stod på i nogle år, hvorefter virksomheden flyttede til Hadsten, hvor den stadig er og bl.a. fremstiller tiplad til lastvogne.

Det gamle Jernstøberi blev efterfølgende revet ned sammen med nabobygningen, der var det tidligere mejeri. På den tomme grund byggede Langå Boligforening af 1946 den nuværende beboelsesejendom Centrumgården i 1985.

Når man i dag ser Centrumgården, der fylder hele arealet mellem Bredgade og Borgergade, med 48 lejligheder, parkeringsarealer og et lille torv, får man et godt indtryk af hvor stort jernstøberiet og det noget mindre mejeri egentlig var.

Omtrent på samme tid lukkede også Dansin, der lå på modsatte side af Bredgade og dermed forsvandt en stor del industriarbejdspladser og dermed også en del af gadebilledet med den trafik af folk der havde deres arbejde der og de daglige aktiviteter der var omkring de virksomheder der lå lige midt på hovedgaden.

Kartoffelrasper, men hvor kommer den fra?

For nogen tid siden blev vi kontaktet af en mand, som langt fra var lokal, men som havde en kartoffelrasper med teksten "Peter Bojsen Langå", og hvis vi kunne fortælle ham historien bag rasperen, måtte vi få den.

Vi gik selvfølgelig straks i gang med at finde historien om kartoffelrasperen, men det viste sig at være en for hård nød at knække.

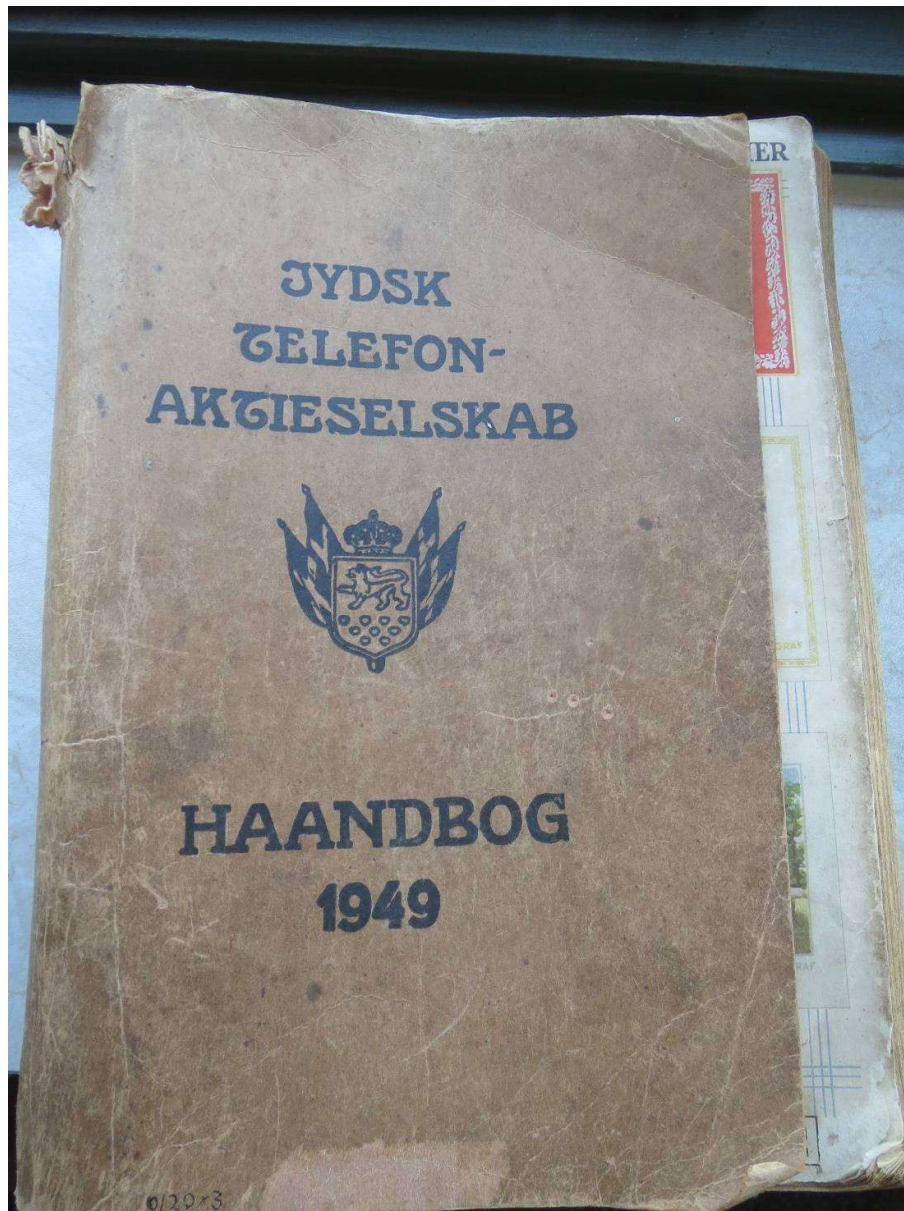
Kartoffelraspere var almindelige for 100 år siden, og særligt under anden verdenskrig var de populære, da de gjorde det muligt selv at fremstille kartoffelmel, som der var knaphed på. Vi har på museet yderlige et eksemplar, men uden tekst, så den her var naturligvis interessant, fordi navnet Langå indgår.

Vi var naturligvis omkring Egnarkivet i vores søgning, men heller ikke her havde man noget kendskab til en Peter Bojsen. Der har tidligere i Langå været et par virksomheder, der kunne have fremstillet den slags ting, hvor træ og metal indgår sammen, blandt andet startede Langå Træindustri på Vestergade med at fremstille ting til kværne under navnet Kværn-og Maskinfabrikken Langå. Man producerede også en Radsaamaskine og andre ting med navnet Langaa. Her producerede man også det, der blev kendt som en "vuggevasker", der er sammensat af de samme materialer som kartoffelrasperen. Man ændrede dog gradvist produktionen i tiden fra 1938 til 1940, hvor det overgik til formspændt træ. På Havevej lå der også en lille virksomhed, der producerede lignende ting indtil omkring 1960, men navnet Peter Bojsen kunne ikke sættes i forbindelse med nogen af stederne.

Der findes også på Fyn en ganske lille by ved navn Langå, og vi kiggede også på muligheden for kartoffelrasperen kunne stamme herfra, men fandt det ikke sandsynligt.

Vi måtte derfor ty til et af vores stærkeste midler i den slags tilfælde,

Jydsk Telefons Håndbog fra 1949.

Telefonbogen anno 1949, der kan vi ofte finde værdifulde oplysninger, ikke blot om personer og virksomheder, men også finde frem til tidligere gadenavne, der siden er blevet ændret.

Heri fandt vi **Grosserere Peter Bojsen** i Århus. Der er nok ingen tvivl om det er den rigtige mand, vi har fundet, men hvorfor står der Langå under hans navn på rasperen? Tja det finder vi måske aldrig ud af med mindre, der er en af vores læsere, der kan knække gåden. Vi tror, at rasperen er lavet i Langå på Kværn-og Maskinfabrikken, hvor Trægården nu ligger, og så har Peter Bojsen forhandlet dem og kaldt modellen Langå, men det er gætterier. Uanset syntes ejeren af rasperen, at vi havde fortjent den, men vi ville gerne være helt sikre. Er der nogen, der kan bidrage til løsningen, hører vi gerne fra jer, og ligger I inde med meget gamle telefonbøger, tager vi imod med stor tak.

Grosserere.	
6	Darket G Hasserisv. 120 Aalborg 2525 SPECIAL ART. EN GROS
8	Andersen Alfred Skolevgsallé 9.. Risskov 9831 <i>Firma Worning og Petersen</i>
0	Baastrup Hilmar Marselis-
3	boulev. 24 Aarhus 6855
	Bojsen Peter Kaserneboulev. 21. Aarhus 8926
	Christensen Carl Parkallé 3 Aarhus 6323
	Christensen O Birger Bruunsg. 62. Aarhus 3264
	Clemmensen Ansgar Skolebak-
	ken 11 Aarhus 11023
	Ernst Aage Mejl. 99 Aarhus 9761
	Eskildsen P E Hertzv. 41 A Aabyhøj 606

Heksen er fløjet til Bloksbjerg, men I kan stadig finde os på Kulturhuset.

God sommer